

درد بی‌روایتی و تحریف تاریخ

▼ حجم زیادی از درک تاریخی که ما از خودمان داریم از خلال مطالب و سفرنامه‌هایی است که اروپائیان دربارهای ما نوشته‌اند. فهمی که ما از زنان در دوره‌های مختلف داریم نیز تحت تاثیر همین منابع است. فهم ما از زنان طبقات متوسط و پایین در دوره‌ی قاجار، زنانی منفعل است که آزادی و حقوقی ندارد، زنان طبقات بالا هم ابزاری در دست ثروتمندان؛ موجوداتی بدون آگاهی و شادی.

▼ برای فهم شرایط آن دوره یکی از منابع مهم آثاری است که زنان ایرانی در آن دوره نوشته‌اند و به این ترتیب می‌توان تاریخ اجتماعی جنسیت را از خلال تجربه‌ی زن ایرانی درک کرد. در دوره‌ی قاجار سفرنامه‌های زیادی نگاشته شده. در بین سفرنامه‌ها، سفرنامه حج با توجه به مذهبی بودن مردم بیشتر رایج بوده. کسانی که به این سفر می‌رفتند آدم‌های معمولی و مذهبی هستند که نگاه همدلانه‌ای به فرهنگ خودمان دارند.

▼ یکی دیگر از دلایل منحصر به فرد بودن اهمیت سفرنامه‌ها این است که با آدم‌های دیگر از سایر فرهنگ‌ها مواجه می‌شدند و امکان مقایسه برایشان فراهم می‌شد. اولین سفرنامه زنانه از حج توسط شهربانو بیگم همسر میرزا خلیل رقم‌نویس در دوره‌ی صفویه است که به زبان شعر نوشته شده است.

▼ اگر نویسندگی زنان ایرانی را به ۴ دوره تقسیم کنیم، می‌توان گفت که قبل از دوره ناصری نثر زنانه وجود ندارد یا از بین رفته است. در این زمان هر چه بوده شعر و متن منظوم است. از دوره‌ی ناصری تا مشروطه، عمده‌ی متون همین سفرنامه‌هاست که اغلب هم مربوط به سفرنامه حج می‌باشد. از دوره مشروطه به بعد زنان وارد حوزه‌ی روزنامه‌نگاری و مطبوعات شدند. اما بعد از سال ۱۳۲۰ موجی از زنان نویسندگی را داریم که در همه‌ی زمینه‌ها اعم از فعالیت‌های علمی و ادبی به نویسندگی می‌پردازند.